

від цілеспрямованого пошуку шляхів удосконалення організації національномовної освіти, свідомого проектування змісту навчання на основі оптимального поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій, дидактичних методів, прийомів, форм і засобів.

Література

1. Дика Н. М. Реалізація концепту мовної особистості у сучасній лінгводидактиці / Н. М. Дика // Педагогічний процес: теорія та практика (2). – 2016. – с. 32–36.
2. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – М., 2004. – 477 с.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 264 с.
4. Мороз Т. В. Викладання української мови у профільній школі: інноваційний підхід / Т. В. Мороз // Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти: науково-методичний журнал. Вип. 4 (10). – Чернівці: Черемош, 2012. – С. 32–34.
5. Пентилюк М. І. Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника в контексті професійної підготовки / М. І. Пентилюк // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2014. – Ч. 2. – С. 290–297.

Юлія Шакура,

кандидат філологічних наук, викладач-методист

Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу ім. І.Я.Франка

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Реформування вищої освіти в Україні зумовило динамічний процес кардинальних змін у системі багаторівневої та безперервної підготовки фахівців до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Проблема модернізації та розвитку підготовки психолого-педагогічних спеціалістів, які забезпечуватимуть інклюзивне навчання в Україні є особливо актуальною на сучасному етапі розвитку освіти всіх рівнів. Спеціалісти, які готові йти працювати з дітьми з особливими освітніми потребами, мають відповідати ряду жорстких критеріїв, що зумовлені розвитком сучасного суспільства і професійним співтовариством. Це викликає необхідність постійного вдосконалення особистісних характеристик, підвищення наявних і набутих

нових компетентностей, орієнтації кожного фахівця на особистісне зростання та професійну майстерність. Вирішенням цього завдання є концепція неперервної освіти, яка визначає нові підходи до проектування системи інклюзивної освіти, до змісту педагогічного процесу, наступності його рівнів.

Дослідники та практики педагогічної діяльності стверджують, що підготовка професійних кадрів до інклюзивного навчання дітей із особливими освітніми потребами повинна здійснюватися у закладах вищої та передвищої освіти, які мають потужний кадровий потенціал та досвід роботи у цій сфері, а також з урахуванням консультацій в інклюзивних ресурсних центрах, які нині почали активно створюватися в Україні, зокрема в Чернігівській області.

Проблемами підготовки сучасного вчителя до реалізації завдань інклюзивного навчання займаються В. Засенко, А. Биков, І. Бех, В. Бондар, С. Болтівець, А. Колупаєва, І. Кузава, Н. Кузьміна, М. Дьяченко, Л. Кандибович, О. Шпек, А. Колупаєва та інші.

Метою нашого дослідження є висвітлення стану підготовки спеціальних педагогічних кадрів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Інклюзивна освіта – це один із пріоритетів розвитку освіти в Україні та регіоні, оскільки передбачає рівний доступ до якісної освіти, який забезпечується дошкільною, повною загальною середньою, позашкільною, професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою та вищою освітою.

Однією з основних моделей навчання дітей з особливими освітніми потребами є їх інтеграція в освітній простір, забезпечення рівного ставлення до всіх учасників освітнього процесу, створення спеціальних умов для дітей із особливими освітніми потребами.

Основними завданнями, що регламентують роботу педагога в інклюзивному класі є допомога у здобутті дітьми з особливими освітніми потребами освіти відповідного рівня в середовищі здорових однолітків відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти; реалізація принципів гуманістичної педагогіки; забезпечення різнобічного розвитку дітей; реалізація їх здібностей; створення освітньо-корекційного середовища для задоволення освітніх потреб учнів із особливостями психофізичного розвитку; створення позитивного мікроклімату колективу, формування активного міжособистісного спілкування дітей із особливими освітніми потребами з іншими учнями; забезпечення диференційованого психолого-педагогічного супроводу дітей із особливими освітніми потребами; надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей із особливими освітніми потребами та залучення батьків до співпраці.

Інклюзивна освіта прагне розробити стратегію викладання і навчання, яка буде більш гнучкою для задоволення різних потреб у навчанні. Якщо навчання стане більш ефективним внаслідок впливу інклюзивних інновацій, то виграють усі учасники навчально-виховного процесу, а не лише діти з особливими освітніми потребами.

Підготовка фахівців, здатних бути професіоналами, ускладнюється відсутністю нормативного статусу положення про інклюзивне навчання, що створює неабиякі проблеми для практичного розв'язання багатьох морально-психологічних, організаційних, нормативно-правових, фінансових проблем. У закладах загальної середньої освіти у повній мірі відсутні відповідні бази для корекційного блоку занять, що стримує реалізацію принципу корекції порушень психофізичного розвитку в ранньому віці, не сприяє профілактиці подальших відхилень у психічному та фізичному розвитку і призводить до виникнення вторинних дефектів у дитини.

Практична реалізація ідеї навчання дітей із особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному освітньому середовищі потребує цілеспрямованої підготовки у закладах вищої та передвищої освіти різнопрофільних спеціалістів: психологів, соціальних педагогів, логопедів, асистентів-учителів тощо. Досвід показує, що навіть спеціальна галузь освіти достатньо не забезпечена спеціалістами, не говорячи про заклади загальної середньої освіти, що сьогодні входять у систему допомоги дітям із особливими освітніми потребами.

Однак за невеликий термін впровадження інклюзивної освіти є помітні кроки на шляху до реалізації концепції інклюзивного навчання. Так, лише в Чернігівській області відкрито 7 навчально-реабілітаційних центрів для дітей з порушеннями зору, слуху й інтелектуальними порушеннями та 2 спеціальні школи, в яких здобувають освіту 746 дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, створено 12 медіатек та 18 ресурсних кімнат у закладах загальної середньої освіти.

За останні декілька років відбулося й реформування існуючої системи психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК) у сучасні **інклюзивно-ресурсні центри**, які покликані допомагати дітям отримати якісну освіту. Станом на 1 жовтня 2019 року на Чернігівщині вже функціонує 14 інклюзивно-ресурсних центрів у містах Чернігів, Прилуки, Ніжин, Бахмацькому, Борзнянському, Ічнянському, Ніжинському, Ріпкинському, Чернігівському районах, Бобровицькій, Городнянській, Менській, Носівській, Талалаївській ОТГ. У січні 2020 року розпочала свою роботу Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр» Варвинської селищної ради.

Крім того, у 131 закладі загальної середньої освіти діють 323 класи з інклюзивним навчанням. У класах навчаються 402 дитини. Введено 288 посад асистента вчителя.

Для забезпечення ефективності навчально-виховного процесу у закладах дошкільної та загальної середньої освіти необхідний висококваліфікований кадровий потенціал, готовий працювати в нових умовах праці. Сучасний педагог спроможний подолати всі внутрішні бар'єри, якщо буде забезпечено науково обґрунтовану та скоординовану психологічну та методичну підготовку освітян до впровадження інклюзії. Певні кроки у напрямку реалізації ідей інклюзивної освіти в Україні вже зроблено. З 2000 року в Україні розпочато ініційований Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» освітній експеримент, в межах якого діти із особливими потребами отримали можливість навчання у загальноосвітніх школах. Проведені сотні тренінгів для вчителів, видані методичні рекомендації та посібники з інклюзивної освіти, ухвалені «Концепція інклюзивної освіти», «Положення про спеціальні класи для дітей з особливими потребами, що навчаються у загальноосвітніх школах» тощо.

Поряд з тим, заклади вищої та фахової передвищої освіти, зорієнтувавшись на сучасні потреби часу, відкрили нові спеціальності для забезпечення системи освіти кваліфікованими спеціалістами.

З метою реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти, Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І.Я.Франка з 2018 року також розширив спектр додаткових кваліфікацій спеціальності «Початкова освіта». І вже третій рік готує вчителів початкових класів із додатковою кваліфікацією – асистент вчителя з інклюзивної освіти.

Важливою умовою процесу підготовки майбутніх фахівців до роботи в інклюзивних умовах є формування у студентів професійно-ціннісних орієнтацій, професійно-особистісних якостей, умінь та компетенцій. У навчально-методичному арсеналі викладачів різні форми підвищення професійної майстерності з питань реалізації інклюзивної освіти. Особливо актуальними є ті, які проходять у тісній співпраці з закладами освіти, науковими установами, інклюзивно-ресурсними центрами, навчально-реабілітаційними центрами, громадськими організаціями тощо.

Майбутні фахівці опановують знання зі спеціальної дидактики, методики виховання та навчання з урахуванням різних видів психофізичних порушень, вивчають онлайн-курси на освітній платформі «Едера», опановують основи реабілітології, дефектології, логопедії. Навчальні плани передбачають опанування студентами навичками читання за шрифтом Брайля, жестової мови, а також організації тісної взаємодії з батьками. Студенти вчать адаптувати навчальні плани, методики, наочний матеріал та середовище до спеціальних

потреб дітей; формувати досвід відносин у соціумі. Під час різних видів практики студенти мають можливість застосовувати набуті в аудиторіях знання і вміння в умовах реального навчання в інклюзивних класах: проведення уроків, виховних заходів тощо.

Студентська молодь, усвідомлюючи свою соціальну відповідальність, виявляючи активну громадянську позицію є постійним ініціатором проведення волонтерських акцій, спрямованих на полегшення інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в соціум. Безпосереднє спілкування, партнерська взаємодія сприяють збагаченню життєвого досвіду та духовному зростанню не тільки дітей, а й молодих спеціалістів.

Обраний в Україні інноваційний курс розвитку інклюзивної освіти – створення освітнього середовища дітям із особливими освітніми потребами шляхом упровадження інклюзивної форми навчання – не тільки змінює освітню парадигму, а й зумовлює зміну парадигми підготовки педагогічних фахівців.

Література

1. Альохіна С. Інклюзивна освіта в Україні : здобутки, проблеми та перспективи: резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження / С. Альохіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/974948>
2. Засенко В. Діти з особливими потребами : пріоритетні напрями державної політики України в галузі освіти, соціального захисту й хорони здоров'я / В. Засенко, А. Колупаєва // Особлива дитина : навчання і виховання. – 2014. – № 3 (71). – С. 20–29.
3. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : «А.С.К.», 2012. – 308 с.
4. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : [монографія] / А. Колупаєва. – К. : «Саміт-Книга», 2009. – 272 с.
5. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.allbest.ru>.